

Bioøkonomiens geografi

Svein O. Krøgli, NIBIO
svein.olav.krogli@nibio.no

Hvordan ressursene fordeler seg geografisk og hvordan ulike områder har ulike egenskaper med hensyn på ressurstilgang har alltid vært viktig. Dette er noe av den historiske bakgrunnen for at mange bedrifter har den beliggenheten de har i dag. Denne romlige variasjonen er noe av det som gir ulike muligheter for endring og utvikling i de ulike regionene. Noen ressurser forekommer på et begrensa område, mens andre ressurser finnes mer spredt. Kunnskapen om ressursenes geografi er viktig for utnyttelse av dem, for eksempel som råvarer til industrien. Geografi er det fagområdet som beskriver og analyserer beliggenhet og romlige sammenhenger. I geografien dokumenterer man likheter og ulikheter mellom områder, for eksempel når det gjelder ressursfordeling.

I en smart bioøkonomisk framtid skal vi basere mer av vår produksjon av varer på fornybare biologiske ressurser. Mange av de biologiske ressursene er stedbundne. Plantebaserte ressurser som tømmer og korn har sine røtter på spesifikke steder. Animalske ressurser har riktignok en noe mindre direkte fysisk tilknytning til et sted, men også disse produseres et sted og er påvirket av varierende biofysiske forhold. Viltlevende fiskebestander fordeler seg basert på naturgitte forutsetninger, men som fangst må de føres i land et sted. Akvakultur er plassert langs kysten ut fra lokalitetens egnethet og tildelte lisenser. Når geografisk fordelte råvarer skal videreføres gir dette et behov for at de må flyttes, kort eller langt. Eventuelt må foredlingen flyttes til dem. Den romlige skalaen var tidligere lokal, der de biologiske

ressursene i hovedsak ble utnyttet «på stedet». Med dagens spesialisering i utnyttning av ressursene ser vi dette i mindre grad. Historisk var transportkostnader for det meste økonomiske, og et spørsmål om tid og tilgang. Dette har imidlertid også endret seg, og kostnader knyttet til transport inkluderer i dag for eksempel miljøkostnader. Det vil ikke være bærekraftig å transportere store volum av biologiske ressurser, som tømmer, eller restressurser over lange avstander. Dette vil medføre både store miljømessige og økonomiske kostnader.

De fornybare biologiske ressursene er ikke jevnt fordelt utover Norge. Tvert imot er det en romlig variasjon i hvor man finner hvilke ressurser, hva som produseres hvor, og hvor verdiskapningen finner sted. Skal vi klare å etablere en smart bioøkonomi må vi ha et omfattende kunnskapsgrunnlag i forhold til type, mengde, kvalitet, beliggenhet, bærekraftig uttak, tilgjengelighet, egnethet og mulig bruk av de ulike biologiske ressursene. Vi må også være bevisste på hvor og hvordan ressursene kan utnyttes best mulig, og dette kan være et helt annet sted en utnyttelsen og bearbeidingen historisk sett har vært konsentrert. Den nye bioøkonomien stiller også nye krav til tilgjengelighet av et bredere begrep av ressurser, som for eksempel kompetanse, infrastruktur og markedstilgang. Disse er også til en viss grad stedfestet. Det er mye som vil endre seg innen bioøkonomien, men noe som imidlertid er sannsynlig, gitt at ressursene vi snakker om er stedfestede, er at geografi og avstand vil være viktig også i fremtiden.